

PIŠE: SONJA BISERKO

Mladić: ratni zločinac ili nacionalni heroj

Posle 16 godina uspešnog skrivanja, svakako uz pomoć države i raznih službi, Ratko Mladić je ipak završio u Hagu. Bila je to akcija (minut do dvanaest) koja je Srbiji i predsedniku Tadiću obezbedila realne šanse da dobije kandidaturu za članstvo u Evropskoj uniji (EU). U tom smislu može se reći da su i sve parlamentarne stranke (osim DSS i radikalna) manje više pristale na hapšenje, odnosno nisu su se tome suprotstavljale. Nije bilo ni većih uličnih demonstracija radikalnih desnih grupacija. Mladićevim hapšenjem završeno je jedno poglavlje u odnosima Srbije i Haškog tribunala. Država je tom prilikom pokazala da može, kad hoće, da kontroliše ulicu, kao i da se građanima Srbije predstavi kao država koja poštuje međunarodne obaveze.

Šta to suštinski znači za srbijansko društvo, njegovu suočavanje sa devedesetim i njegovim vrednosnim sistemom. I šta to znači za Bosnu i, posebno za sve žrtve. Sigurno je da Ratko Mladić kao simbol ratnika neće nestati preko noći. Suviše je mnogo uloženo u izgradnju njegovog mita. Doduše, njegova fizička pojava - oronuli starac - posle 16 godina suprotna je mitu nepobedivog generala. Kad je reč o Bosni i žrtvama, nema bitnijih promena - hapšenje je došlo kasno. Od međunarodne zajednice zavisi da li će suđenje Radovanu Karadžiću i Ratku Mladiću doprijeti reviziji dejtonske konstrukcije, uključujući i reviziji unutrašnjih granica koje su išle na ruku počiniocima najvećeg zločina i sl.

Medijska priča koja je pratila njegovo hapšenje (odlazak kćerki na grob, jagode i slične "male ljudske priče"), banalizovala je i dodatno dekomponovala mit o srpskom junaku, kako se Mladić toliko godina provlačio kroz svest srpskog naroda. On je tokom rata postao, kako ističe Đorđe Vukadinović, "globalni

srpski nacionalni simbol, kako u pozitivnom tako i u negativnom smislu, a taj mitski status se još dodatno uvećao tokom godina haškog skrivanja".¹ Mnogi su očekivali da ga živog neće uhvatiti i da će kao srpski heroj on pre toga sam sebi prekratiti život. Godinama su odašiljane poruke tog sadržaja preko medija i to njegovih najbližih prijatelja i obožavalaca. To što je uhapšen živ, ostareo i bolestan, te predstavljen kao egoističan, izlape-li starac izvrnut ruglu za mnoge "patriote" je bilo ponižavajuće.

Nacionalisti cinično najavljuju da Srbija neće dobiti ništa hapšenjem Mladića, osim "nešto na kredibilitetu i to je sve". Sigurno je da Ratko Mladić nije bio jedini uslov, ali je on svakako bio značajna prepreka za dobijanje kandidature. Srpski nacionalisti ističu da će se Srbija i posle ovog "sramnog hapšenja zlopatiti, a oni koji očekuju da će nakon hapšenja generala u Srbiji da potekne med i mleko mnogo se varaju".² Hapšenje Ratka Mladića praćeno je i brojnim tekstovima o genocidu nad Srbima u Drugom svetskom ratu, sa porukom da se Mladić pravedno osvetio. Ističe se da oni koji ga već godinama jure i oni koji su ga uhapsili znaju veoma dobro "da je on optužen ne zbog 'genocida'". Masovnih zločina je, kako ističu, na Balkanu bilo, ali su žrtve bili Srbi, a dželati Hrvati.³

U komentarima poseban akcenat je stavljen na to da je Mladić nesumnjivo bio hrabar, da se nije bogatio na narodnoj muci i da su ga „vojnici poštovali“, te da je najverovatnije reč o "najtalentovanijem srp-

1 www.nspm.rs/kolumne-djordja-vukadinovica/hanibal-ante-portas.html

2 www.nspm.rs/komentar-dana/dobra-vijest-za-vojecanstvo.html

3 www.nspm.rs/komentar-dana/2011-05-27-11-01-40.html

skom oficiru od Živojina Mišića naovamo".⁴

Hapšenje je suštinski dotaklo i problem identiteta srbijanskog društva sada, posebno mladih ljudi. To je tema koja zaokuplja čitavu elitu, posebno onu koja pokušava da brendira Srbiju sa novim imidžom. O tome, naravno, najviše brinu desničarke grupacije. Suština se svodi na to da li je Ratko Mladić ratni zločinac ili heroj. Iz reakcija na hapšenje može se izvesno zaključiti da i dalje ostaje heroj bez obzira na sliku viđenu prilikom njegovog hapšenja.

Konzervativna (nažalost, većinska) akademska elita je u svojim komentrima središte stavila na svest o prošlosti i nacionalnim simbolima (što Mladić sigurno jest). Hapšenje Karadžića i Mladića oni vide kao „pucanje u svoju dušu“⁵, jer Ratko Mladić je zaslužan „za stvranje Srpske i spašavanje srpskog naroda na prostorima preko Drine“.⁶ Izdaja Ratka Mladića i priznanje mita o Srebrenici vodi u potiranje postojanja Jasenovca i čitavog krvavog lanca srpske istorije s one strane Drine.⁷ Jer, upravo je Mladić u srpskoj propagandi tokom poslednje dve decenije nosio oreol generala koji je sprečio ponovni genocid nad srpskim narodom u Bosni i Hrvatskoj.

Srđan Šaper, savetnik predsednika Tadića, takođe vodi brigu o novom brendu Srbije, jer, kako ističe, „istorijska slika Srbije je iskrivljena, i pitanje je da li se na mestima gde je iskrivljena više i može ispraviti. Zato je, možda i više nego drugima, nama potrebna nova istina o našoj zemlji, koja će onu staru spustiti na jedan prag sećanja niže“.⁸ Najuspešnije brendiranje Srbije svakako bi bilo distanciranje od Miloševićeve i Čosićeve politike, suočavanjem sa istinom iz devdesetih, priznavanjem realnosti u regionu, uvažavanjem drugih kao ravnopravnih partnera i preuzimanjem odgovornosti. U tom smislu posebno bi bilo važno da se mladi ljudi na odgovoran i istinit način upoznaju sa nekim činjenicama o masovnim stradanjima i počinjenim zločinima, kao što su Srebrenica, Vukovar, Prijedor, Istočna Bosna i dr.

Iz izjava zvaničnika provejava stav da je Srbija doživela poraz. Predsednik Tadić kaže, „u većitoj žudnji za teritorijama, propuštamo da uredimo ono čime raspolažemo. I suviše ovde ljudi još

4 www.nspm.rs/kolumne-djordja-vukadinovica/hanibal-ante-portas.html

5 Dragomir Andjelković, „Lazarevo u raljama janičarske metamorfoze“, Pečat, 3. jun 2011..

6 Ljiljana Bogdanović, „Bedna predstava u kojoj general nije smeo da bude heroj“, Pečat, 3. jun 2011.

7 Nataša Jovanović, „Minska polja istorije“, Pečat, 3. jun 2011.

8 Vreme, 19. maj 2011.

uvek sanja o nekakvoj velikoj Srbiji koju je stravično i zamisliti“.⁹ Međutim, s druge strane, ipak se sve više potvrđuje i ozvaničuje da je Republika Srpska (RS) ratni plen od koga Srbija neće odustati. O tome je nedavno na međunarodnoj konferenciji u Sarajevu govorio i Goran Svilanović, koji je citirao jednog srbijanskog političara koji je na pitanje, šta je rezultat podržavanja Miloševićevog projekta i nacionalne politike, odgovorio da su to srpska Vojvodina i Republika Srpska: „U odbrani tih rezultata srpsko javno mnjenje je mnogo jedinstvenije nego što vam se čini, bez obzira šta govorio Goran Svilanović ili bilo ko drugi ko dođe u Sarajevo. Iskren odgovor na pitanje da li su to rezultati koje će i ova i neka sledeća vlada Srbije nastojati da sačuva, odgovor je - da. Drugo, još neprijatnije: moj je utisak da je važno da se kaže u Sarajevu da je ustavni patriotizam među građanima, ne političarima, RS gotovo jednak nuli u odnosu na državu BiH“.¹⁰

Stalno prisustvo Dobrice Čosića u javnosti svedoči da je on još uvek jedan od najuticajnijih ljudi u Srbiji, iako je on tvorac teze o „humanom preseljenju“ tokom proteklih ratova i glavni ideolog stepskog nacionalnog projekta. On jos uvek profiliše i oblikuje javno mišljenje. Rat u Bosni vrednuje kao „oslobodilački rat Srba“ i zalaže se za „borbu za istinu“ u prošlosti, „borbu za istinu u bosanskom ratu“, otpor markalizaciji i srebrenizaciji bosanskog rata i saznanja istine o njemu koju su sakrile velike sile i ti islamski faktori. Za njega je RS poslednja odbrana srpske istine, srpske demokratije i srpskog prava na opstanak.¹¹

Zbog svega toga hapšenje Ratka Mladića treba sagledavati u mnogo širem kontekstu aktuelne srpske nacionalne strategije. Od međunarodne zajednice zavisi da li će njegovo hapšenje, a potom i suđenje imati relevantan eho u regionu, posebno u Bosni. Ukoliko izostane međunarodna akcija u Bosni, suđenje Ratku Mladiću neće imati nikakv uticaj na region, pogotovo ne na proces pomirenja. Kao i Biljana Plavšić on će ostati heroj koji se žrtvovao za srpski nacionalni interes. Rezultat njihove žrtve je opstanak Republike Srpske i njeno eventualno odvajanje od Bosne.

9 Intervju Borisa Tadića Statusu, br. 100, juni 2011.

10 www.slobodnaevropa.org/content/konferencija_o_zapadnom_balkanu_bih/24235060.html

11 Dobrica Čosić, Večernje novosti, 1. septembar 2011.